

מערכת 'פרשית השבוע'
מאחלת מלב, לאלפי
הקוראים בכל אתר ואתר
ולכל בית-ישראל: חג פסח
כשר ושמח!

פרשית השבוע

מגזין להגות והסברה יהודית

שבועי של פסח
תשפ"א
גיליון מס' 531

על השולחן

הרב אברהם ישראל פרידמן

י"הודי מתפלל - משתוקק. מצויר י"עקב קמחי

וזה בדיוק מה שחשש דוד מלכנו - המשתוקק הגדול. "אני אל אלוקים אקרא וה' ישיעני. ערב ובוקר וצהריים אשיח וה' ואהמה..." (תהילים נה, יח)

דוד המלך מזכיר שהוא קורא אל אלוקים ומתחנן כי יפדהו מן המצר, והקב"ה אכן שועה לתחנונו. אלא, שלמרות שנושע הוא לא ירפה: "ערב ובוקר וצהריים", הוא מעיד, "אשיח וה' ואהמה". כלומר, יודע גם יודע אנוכי כי ישועה כבר באה ונחלצתי מן המצר, אולם עדיין מתמלא אני ערגה, השתוקקות והמיית-לב יוקדת לבורא, כי יודעני שזו המטרה של המצוקה..

למעשה, בכלל לא מעתה. דוד המלך תמיד ביטא בתהילים את משאלת-ליבו להתקרב לריבונו ללא הפוגה. במשפט מן הידועים יותר, הוא מצהיר: "כאייל תערוג על אפיקי מים, כן נפשי תערוג אליך אלוקים. צמאה נפשי לאלוקים לקל חי..." (תהילים מב, ג)

זה בדיוק האמירה של כנסת-ישראל: היא אוהבת לשמוע את קול התחנונים של עם-קודש. שכן קול זה אינו קול של בכי, מרירות. קול של כאב. אלא קול רוחני. קול של השתוקקות הלב. קול הנשמה המבקשת להתקרב לבוראה. לקיים "ואשפוך נפשי". להשתפך. להתרפק.

אבינו בשעת מצוק זו: "רבי יוסי בן זמרא פתח: כמה לך בשרי, בארץ צייה ועייף בלי מים. כשם שנפשי צמאה לך, כך רמ"ח איברים צמאים לך. והיכן? בארץ צייה ועייף בלי מים".

ומתבונן אני: היכן מוצאים אנו "צמאה לך נפשי" זה של אבינו יעקב? מה טיבו של צימאון זה? לכאורה, כך נראה, מדובר על ה"ויפגע במקום". כאן, כאשר נוטים צללי-ערב ויעקב מעתיר בתפילת ערבית, הוא מבטא בעצם "צמאה לך נפשי".

ותפילה, אני למד, מהותה זה "צמא לך נפשי". יעקב מצהיר "רמ"ח איברים צמאים לך" בארץ לא-זרועה, ארץ של "צייה ועייף בלי מים?"

זה בדיוק מה שחשו בני ישראל בשעה שחשו חסרי-אונים מול פרעה וחילותיו שדוהרים בדרכם לעברם ובאין להם מפלט. הם נאחזים מורא ובעתה. "ויצעקו אל ה'" - מעיד הכתוב (שמות יד, י). וברש"י הוסיף: "תפסו אומנות אבותם". ועלינו לחתור ולהבין: מדוע התפילה ל"אומנות" תיחשב, ומה פשרה של זו?

אולם נראה כי פירושו של דבר כך-הוא: התפילה - כך נכתב כאן בעבר לא-אחת - איננה רק אמצעי להשגת המשאלה הנצרכת. איפכא - יגונו של האדם הגיע אליו בכדי שיעתיר בתפילה לריבונו ויחוש קרבה אליו.

והי בעצם "אומנות" התפילה. היא הבית הטבעי של היהודי. כמו אומנות - שהיא עיסוק של קבע. של בית. ולא רק בשעה שהצרה נוקשת בדלתו.

וכאשר בני ישראל עומדים לנוכח רגעי פאניקה, באין להם כל עצה ויעץ לחילוץ, אין דרך אחרת מלבד החיבור לאלוקים דרך התפילה. וזו - תבינו - לא באה בשל כורח-שעה. היא רק מזכירה ליהודי את מקום האלוקים בלב חייו הטרופים. מכה על דקדוה ומחנכתו, לאן עיניו נשואות - לשמים.

רמ"ח איברים צמאים לך..

דרש רבא: מאי דכתיב (תהלים קטז, א) אהבתי כי ישמע ה' אמרה כנסת ישראל: רבש"ע, אימתי אני אהובה לפניך? בזמן שתשמע קול תחנוני.. (גמרא פסחים קיה, ב)

פלא למתבונן: כביכול משמע שכנסת ישראל מצביעה שהיא אהובה בשעת צער ומצוק. כלום מדוע אהובה רק בשעה ש"תשמע קול תחנוני"?

מהי בעצם התפילה?

העולם - השטחי - גורס, כי התפילה היא כמו 'כספומט': מעתירים בתפילה, ויוצאת ישועה.. (עד שיש כאלו - ואולי לא בהכרח במובן הזה - כינו את שטיבלאך 'איצקוביץ' המפורסם - 'איצקומט'..). כלומר: העולם רואה את התפילה כאמצעי. יש צרה, אז יש צורך להתפלל כדי להיושע ממנה.

ולא היא. לא כן לימדנו המשגיח הנודע רבי יחזקאל לווינשטיין זצ"ל.

התפילה - למד פעם רבי הצ'קל - היא-היא המטרה. היא התכלית. הקב"ה מזמין צרה לאדם כדי שיעתיר בתפילה. כדי שיתקרב אליו. כדי שיתרפק. כדי שיקיים - כפי שהתפללה חנה - "ואשפוך נפשי לפני השם". לשפוך את הלב. "עבודה שלב - זוהי תפילה (גמרא תענית ב, א).

כולנו מרגישים זאת בתפילה. זוהי שעת התרוממות עילאית. שעות שבהן העולם מט, מוסט הצידה, לטובת שעת דיבור עם ריבונא דעלמא. שעה שבה מעיין הלב נפתח לרווחה, ואת כל תשוקתו אנחנו מפילים קמי אבינו מלכנו, מרא דבשמיא. שעה שבה אנחנו מבטאים את ה"לפני-ולפנים" - את כל מה שמאוד רוצים להיות ולא מצליחים. להיות יותר רוחני.

המדרש (בראשית רבה טט, א) מתאר איך נראה יעקב

מלווה הלכה

אקטואליה מזווית יהודית

מדברי הגאון הגדול רבי יצחק אזרחי:

”בחודש האביב...”

**דיבורים מעצימים למעוכבי-הזיווג ערב
שביעי של פסח - יום התפילה
לבקיעת-הים האישית**

פריחה ביסודי-המעלה. צילום: יחיאל קוק

הדגשה מיוחדת נודעת לו לחודש האביב, עולה מדברי הרמב"ם. למעשה, בתורה עצמה ניתן דגש מיוחד לחודש זה, שכן, נזכר הוא לא-פחות משלוש פעמים בתורה. (ראו דברים טז, א. שם כג, טו, וכן שם לד, יח)

כאן ציינה התורה - בשום-לב - שחג הפסח לא מיוחס רק לפרק הזמן החודשי שלו - היינו ניסן, אלא לתקופת הזמן השנתית. וכל-כך למה? מדוע חרגה התורה מסגנונה הקבוע ביחס למצוות החלות בשאר חודשי השנה? ובכלל יש להבין: מדוע התורה ראתה צורך להדגיש זאת שוב ושוב, יתר על המידה.

בהקשר זה, שאלה נוספת נשאל: עם ישראל יוצא ממצריים "ברכוש גדול" בשל ההבטחה לאברהם אבינו. "משל לאדם שהיה חבוש בבית האסורים והיו אומרים לו בני אדם מוציאין אותך למחר מבית האסורין ונותנין לך ממון הרבה ואומר להם בבקשה מכם הוציאוני היום ואיני מבקש כלום (ברכות ט, א-ב). וזהו פלא-פלאות; מדוע כה קריטי הוא ה"ברכוש גדול" בעת היציאה המיוחדת מבית האסורין של מצריים? מה מסר יש בו בשלל הלזה - לשעה ולדורות? נבאר זאת:

<<<

כה כותב המדרש-מכילתא על-אתר (שמות יג, יג) בביאור תוכנו ועניינו של "חודש האביב":

היום אתם יוצאים בחדש האביב. שאין תלמוד לומר חדש האביב, אלא חדש שהוא כשר. לא חמה קשה ולא גשמים. וכן הוא אומר מושיב יחידיים ביתה מוציא אסירים בכושרות (תהלים פח). שאין תלמוד לומר בכושרות, ומה תלמוד לומר בכושרות- אלא חדש שהוא כשר לכם, לא חמה קשה ולא גשמים

שוו בנפשכם! מדבר הכתוב בדרך קצרה- מרעמסס עד סוכות - ששעורה ב"ח רגעים בלבד (ראה רש"י שמות יט, ד על הפסוק "ואשא אתכם על כנפי נשרים, ואביא אתכם אליי"), אך כה חשוב בעיני המקום שגם דרך מועטה זו תהא בניחותא המיטיבית. זהו אפוא "בחודש האביב".

וזאת משום שמהות יציאת-מצריים היא הראות חביבות הקב"ה לבניו - בחינת "בני בכורי ישראל". ומעתה, שכל-זה בא בכדי להראות החביבות שהקב"ה מרעיף עלינו. זהו צורך גבוה עליון כדי להמחיש לבני-ישראל, כי הם בניו אהוביו של מקום והוא משגיח עליהם כל העת. לאור-זאת הבן תבינו ותשיגו: ה"רכוש גדול", הוא ביטוי לחיבה עזה של הקב"ה כלפי בניו ישראל. אבא, ודאי תדעו, לא יוציא את בניו באורח ארעי וזניח כ"יוצא מבית האסורים" החפזו כבר לצאת. הקב"ה אמנם מייחל ומצפה להוציא בני ישראל ממצריים (ראה רש"י שמות יב, מב) אך יבקש להוציאם בדרך חיבה יתרה של הרעפת שלל רב ו"רכוש גדול". (ראו במדרש שמתאר דמות יציאת מצריים אף יתרה מזו: חתן וכלה. והכל משושים בנפשם האיך יראו ביום-חגם: כל הארץ תרנן רינה לכבודם. אפילו מזג-האוויר ישיר להם שירה... הם יליו בפרחים שידפו ריחות רעננים וטובים).

הדברים מתוארים בצורה מופלאה בשיר השירים אשר למלך שלמה (שיר השירים ב, יג): נה דודי ואמר לי: קומי לך. רש"י: ענה דודי - על ידי משה. ואמר לי - על ידי אהרן. קומי לך - זרזי עצמך (שמות יא) וישאלו איש מאת רעהו. הניצנים נראו בארץ. עת הזמיר הגיע, וקול התור נשמע בארצנו.

<<<

מורי ורבותי! על כל אחד להבין: דומה בעינינו שהאדם נכרך בתלאה בדרך לזיווג והוא מעוכב זה עידן. לעיתים נדמה לו, שעשה ככל אשר ביכולתו כדי להחיש ישועה, הזעיק ארץ ומלואה בתפילה. אך גאולה לא באה...

אך שגיאה שוגה הוא; איננו מביין כי הקב"ה תר עבורו לעיתוי טוב לישועתו. חפץ הוא כי יגאל ממועקתו דווקא "בחודש האביב...!!" הוא מחכה לעיתוי שיהיה הכי-הכי מתאים, מכל הבחינות. הרגע הטוב ביותר!

הרב יצחק פרידמן

‘יציאת-מצריים’

תשפ"א

בעוד ימים ספורים נסב עם בני המשפחה ללילה קדוש - "ליל הסדר", בו נודה ונהלל שיצאנו ממצרים ועל הניסים שבכל יום עימנו.

אנו מזכירים בהגדה: "חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים".

האמירה הזאת תופסת אותי בכל שנה בתמיהה: איך אנו בדורנו הרחוק כשנות-אור מהדורות הקודמים, בוודאי מזמן יציאת מצרים, נצליח לחוש ולהרגיש את התחושה של היציאה מעבדות לחרות אמיתית?

וחשבתי להסביר:

אומנם אנחנו מצווים לראות את עצמינו שיצאנו ממצרים אבל בימינו אנחנו צריכים להרגיש שאנו יוצאים מהמצב הרוחני שהיינו בו לפני כן. חג החרות-האמונה חג הפסח הם שבעה ימים של התחדשות וטעינה רוחנית ובעיקר יציאה ממצרים - מהמצרים שמקשים עלינו להתעלות ולהיות אחרים ורוחניים יותר.

אבל ליציאת-מצריים יש גם זווית גשמית, זווית פשוטה. וכמו שכתוב בספרים: "שליל הסדר הוא זמן להודות ולציין את הניסים שפוקדים אותנו ואת החסדים שהקב"ה מרעיף ומשפיע עלינו", והימים האלה הם ההודאה שאנו יוצאים - עכשיו - מיגון לשמחה ויום טוב. כל אחד ויציאת-מצריים שלו.

ובזה מובן הציווי שחייב אדם... להיות שם זה בלתי-אפשרי אבל לחזור לשם - לתחושה של יציאה מעבדות לחירות - זה בכוחנו וביכולתנו לעשות, כלומר שכל אחד יודה על ניסיו האישיים, על ניסין שבכל יום עימנו.

ויהי רצון שנוכה להתעלות בחג ונקבל את אשר אנו כוספים ועורגים, בתקווה "ליום שצדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה".

חג פסח כשר ושמח!

מה נשׂתנה ליל-הַסֵּדֶר הַשְּׁנָה מְכַל הַלַּיְלוֹת?

ספר 'דרכו'!

מומלץ לכל הורה ומחנך!

ערב חג הפסח,
החג והחינוך
יו"ל ספר 'דרכו' -

אסופה חינוכית עשירה ומקורית,
מלווה בלבטים מחיי היום-יום של כלנו
ושזורה בזיכרונות אישיים.

למעלה מ-50 מאמרים משובחים וייחודיים
מקולמוסו הנובע והנוגע ללב של הסופר הצפתי הרב אברהם י. פרידמן
על: המועדים מזווית חינוכית, ימי הישיבה, נוער מתמודד ועוד ועוד.

המהדורה מוגבלת! מחיר: 15 ש"ח בלבד!

לפרטים ורכישה:

abyisrael@gmail.com | 0504116867